

บทที่ 3

การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่ศึกษา

3.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 2 ของ กรุงเทพมหานคร ได้มีนโยบายที่จะนำเอาสาธารณสุขมูลฐานและแนวความคิดความจำเป็นพื้นฐานมาใช้ในชุมชนแออัด เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ที่จะให้ประชาชนมีสุขภาพดีทั่วหน้าในปี 2543 โดยเน้นที่จะให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครได้รับบริการสาธารณสุขโดยทั่วถึง ตลอดจนให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา วางแผน และดำเนินการจัดบริการเพื่อสุขภาพของตนเองโดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยให้การสนับสนุน ดังนั้นในปี 2527 สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ร่วมกับศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวาสจึงจัดให้มีการจัดอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนวัดอมรทัยการามชั้น ที่บริเวณวัดอมรทัยการามอาสาสมัครสาธารณสุข (อสส.) ที่เข้ารับการอบรมครั้งนี้มีจำนวน 10 คน ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่สนใจและเต็มใจเข้ารับการอบรมและอีกส่วนเป็นผู้ที่ไม่เต็มใจเข้ารับการอบรม แต่เนื่องจากกรรมการชุมชนขอรับรองและมีสิ่งตอบแทนในการเข้ารับการอบรม ได้แก่ เบี้ยเลี้ยงตลอดการอบรม 10 วัน ๆ ละ 45 บาท และการมีสิทธิ์รับการรักษาพยาบาลฟรีในหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร หน้าที่โดยหลักการอสส. คือ

1. เป็นผู้แจ้งข่าวสารสาธารณสุข ให้แก่ คณะกรรมการชุมชนและประชาชนในเขตรับผิดชอบ
2. เป็นผู้รับข่าวสารสาธารณสุขจากประชาชนและคณะกรรมการชุมชน ไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข
3. เป็นผู้รวบรวมข้อมูลทางด้านสาธารณสุข
4. ให้คำแนะนำและเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขและอื่น ๆ
5. ให้บริการปฐมพยาบาลและรักษาพยาบาลขั้นต้นตามขอบเขตที่ สำนักอนามัยกำหนด
6. เป็นผู้ประสานงานด้านสาธารณสุขและการพัฒนาชุมชน

7. ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเขต หรือหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนองค์การเอกชนในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชน

หลังการอบรม อสส. ของชุมชนวัดอมรทายิการาม จำนวน 10 คนนี้ ได้เริ่มปฏิบัติงานโดยแบ่งเขตความรับผิดชอบ 10 เขต อสส. แต่ละคนรับผิดชอบดูแลประมาณ 15 หลังคาเรือน จากนั้นได้มีการสำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาปัญหาในชุมชนของตน โดยใช้แบบสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน ผลการสำรวจพบว่าปัญหาของชุมชนวัดอมรทายิการามไม่เข้าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานในเรื่องประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพในเครื่องชั้วที่กำหนดว่าเด็กได้รับการดูแลจากครอบครัวอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ปกครองเด็กต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ช่วยครอบครัว เด็กเหล่านั้นจึงถูกปล่อยทิ้งไว้ตามลำพัง ให้วิ่งเล่นอยู่ตามถนนหรือในชุมชนซึ่งเป็นอันตรายอาจเกิดอุบัติเหตุรถชนขึ้นได้ และเด็กได้พบเห็นสภาพที่เป็นปัญหาของชุมชนด้านอื่น ๆ อีก เช่น การมีวีสุมเล่นการพนันของพวกวัยรุ่นหรือสูดดมสารระเหย ประกอบกับผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนอยู่แล้ว จึงเกรงว่าเด็กเหล่านี้จะกลายเป็นภาระของสังคมต่อไป กลุ่ม อสส. จึงคิดจะหาทางแก้ไข และจากการไปอบรม อสส. ได้เคยดูงานเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนขึ้น จึงทำให้เกิดแรงจูงใจในการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนวัดอมรทายิการาม เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กฯ เพื่อ

1. แบ่งเบาภาระผู้ปกครองที่ต้องประกอบอาชีพและไม่มีเวลาดูแลเด็ก
2. พัฒนาเด็กให้มีความพร้อมที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน

3.2 สถานที่ตั้งและสภาพปัจจุบัน

ในระยะแรกของการเปิดศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนนี้ทาง อสส. ได้ไปติดต่อขอใช้สถานที่ ซึ่งเป็นกุฎีกาของเจ้าอาวาสวัดอมรทายิการาม เพื่อใช้เปิดเป็นศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ซึ่งทางเจ้าอาวาสได้อนุญาตเมื่อเปิดดำเนินการมาได้ประมาณ 1 ปี กุฎีดังกล่าวชำรุด มอดปลวกกิน ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ เกรงว่าจะเป็นอันตรายแก่เด็ก จึงไปติดต่อกับทางวัดอีกเพื่อขออนุญาตจัดสร้างศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ขึ้นใหม่ในบริเวณวัด ซึ่งทางเจ้าอาวาสเห็นด้วยและช่วยติดต่อจ้างคนงาน ตลอดจนขอเช่าวัสดุในการก่อสร้างมาให้ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ก่อน การก่อสร้างใช้เวลาประมาณ 3 เดือน จนเสร็จเป็นศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ เป็นอาคารชั้นเดียวอยู่ติดรั้ววัด กว้าง 8 เมตร ยาว 15 เมตร สภาพอาคารมั่นคง แข็งแรง อาคารดังกล่าวแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนหน้าเป็นห้องเรียนและห้องนอน ตอนหลังเป็นห้องน้ำและห้องครัว บริเวณนอกอาคารมีลานปูนกว้าง เพื่อใช้เป็นที่วิ่งเล่นออกกำลังกาย และมีอุปกรณ์สนามเด็กเล่นด้วย เช่น ชิงช้า ไม้ลื่น เป็นต้น

3.3 การดำเนินงานของศูนย์เลี้ยงเด็กฯ

ผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้คือ ครูพี่เลี้ยง ซึ่งมีทั้งหมด 4 คน และในตอนเริ่มแรกของการดำเนินการนั้น ครูพี่เลี้ยงทั้ง 4 คนนั้น ก็คือ อสส. นั้นเอง โดยมีเหตุผลของการเข้ามาทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงเพราะเห็นว่าเป็นงานที่สนุก สามารถทำงานให้เป็นประโยชน์กับสังคมได้และพวกตนก็ไม่มีภาระอะไร (กรณีการ เกิดศรีพันธุ์ สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2530) ครูพี่เลี้ยง 4 คนดังกล่าว ได้แก่

นางสาวกรรณิการ์ เกิดศรีพันธุ์

นางสาวบุญสม บุญแท้

นางสาวระพีพรรณ เรียงเงิน

นางทัศนีย์ ชูนามชัย

สำหรับ อสส. คนอื่น ๆ ก็รับทราบเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนนี้แต่ มิได้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากตนเองไม่มีเวลา จึงปล่อยให้ เป็นเรื่องของครูพี่เลี้ยงดำเนินการ กัน

ต่อมาครูพี่เลี้ยงขอลาออก เนื่องจากคนหนึ่งได้งานทำ และอีกคนหนึ่งมีครอบครัว จึงเหลือครูพี่เลี้ยง 2 คน คือ นางสาวกรรณิการ์ เกิดศรีพันธุ์ และนางทัศนีย์ ชูนามชัย และได้ หาครูพี่เลี้ยงเพิ่มอีก 2 คน ซึ่งมีชื่อเป็น อสส. แต่เป็นคนในชุมชนที่ยังไม่มีงานทำ จากการนำ คนที่ยังไม่มีงานทำมาเป็นครูพี่เลี้ยงนั้น ทำให้ต้องมีการหาครูพี่เลี้ยงกันใหม่อยู่เสมอ เนื่องจาก เมื่อครูพี่เลี้ยงคนใดได้งานทำก็จะลาออกไปทำงาน จะมีเพียงนางสาวกรรณิการ์และนางทัศนีย์ เท่านั้น ที่เป็นครูพี่เลี้ยงประจำและเป็นที่สังเกตว่าการหาครูพี่เลี้ยงใหม่นั้น ก็จะมาจากคนที่รู้จัก กัน สนับสนุนกันเป็นการส่วนตัวกับครูพี่เลี้ยงประจำที่มาช่วยทำงาน ซึ่งเรื่องนี้ชาวบ้านไม่เคย ได้รับทราบเลยว่า มีการเปลี่ยนครูพี่เลี้ยงกันเมื่อไหร่ เพราะเป็นการตัดสินใจกันเองในครูพี่เลี้ยง

ไม่เฉพาะแต่เรื่องการหาครูพี่เลี้ยงเท่านั้น ที่เป็นการตัดสินใจกันเองของครูพี่เลี้ยง ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ การดำเนินงานต่าง ๆ ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ก็เป็นลักษณะเช่นเดียวกัน คือคิด หรือประชุมกัน แต่ในกลุ่มครูพี่เลี้ยงก่อน แล้วจึงขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองเด็ก ซึ่งมักจะ เป็นเรื่องการเตรียมของขวัญให้เด็กมาจับสลากในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ วันเด็ก เป็นต้น ในเรื่องการเรียกประชุมผู้ปกครองนั้น ทางครูพี่เลี้ยงทราบดีว่าเป็นเรื่องยาก ชาวบ้าน จะไม่ให้ความร่วมมือ และทางครูพี่เลี้ยงก็มีได้กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมแต่อย่างใด การประชุมผู้ปกครองจึงจะมีเพียงปีละ 1 ครั้ง คือ ช่วงที่จะมีการรับเด็กเข้าใหม่เท่านั้น

สำหรับการดำเนินงานในด้านการเรียนการสอนนั้นครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ควบคุมดำเนินงาน เองทั้งหมด ศูนย์เลี้ยงเด็กนี้จะเปิดทุกวัน วันวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ และเปิด ตั้งแต่ 9.00 - 15.00 น. ไม่มีปิดเทอม โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 ระดับ และมีการเรียนการสอนที่ต่างกัน คือ

- ระดับเล็ก อายุ 3 ขวบ จะให้เด็กเล่นเกมส่ต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะ
- ระดับกลาง อายุ 4 ขวบ เริ่มสอนให้เด็กหัดเขียนหนังสือโดยการจับมือเขียน
- ระดับโต อายุ 5-6 ขวบ สอนให้เขียน ก-ช และสอนบวกเลข

ในแต่ละระดับนั้น จะมีครูที่เลี้ยงดูแลประจำ สำหรับเด็กเล็กนั้น ป้าทัศนีย์ หรือนางทัศนีย์ ชูนามชัย จะเป็นผู้ดูแล ระดับกลาง เป็นระดับที่มีเด็กมากกว่าระดับอื่น จึงมีครูที่เลี้ยง 2 คน และมักเป็นครูที่เลี้ยงที่มาแทนกัน ส่วนระดับโต นางสาวกรรณิการ์ เกิดศรีพันธุ์ เป็นผู้ดูแล ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าครูที่เลี้ยงคนอื่น ๆ คือ จบการศึกษาระดับพาณิชย

กิจกรรมในแต่ละวันของเด็กนั้นเริ่มตั้งแต่ 9 โมงเช้า โดยเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ และออกกำลังกาย หลังจากออกกำลังกายแล้ว เด็กจะเข้าห้องเรียนตามระดับอายุ มีการอบรมในเรื่องมารยาทเล็กน้อย และจะให้เด็กฝึกด้วยการตีมนม

ประมาณ 10.00-11.30 น.	หลังเด็กตีมนมเรียบร้อย จะให้เด็กเรียนหนังสือตามระดับ
ประมาณ 11.30-12.00 น.	เด็กพักรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งทางศูนย์เลี้ยงเด็กจัดเตรียมไว้ให้
ประมาณ 12.00-12.30 น.	เด็กนอน
ประมาณ 13.30-15.00 น.	เมื่อเด็กตื่นนอน จะให้เด็กล้างหน้า ทาแป้ง และรับประทานอาหารว่าง เช่น ผลไม้ ขนม และทบทวนการเรียนในวันนั้น

เวลา 15.00 น. เด็กเตรียมตัวกลับบ้าน ถ้าเป็นเด็กในละแวกชุมชนหรือในชุมชน จะให้เด็กเข้าแถว แบ่งเป็นสองสาย คือ สายที่อยู่หน้าวัด และสายที่อยู่หลังวัด โดยจะมีครูที่เลี้ยงพาส่งตามซอยต่าง ๆ สำหรับเด็กที่อยู่นอกชุมชนนั้น ผู้ปกครองจะมารับกลับบ้านเอง

ปัจจุบันมีเด็กที่เข้ามาอยู่ในศูนย์เลี้ยงเด็กประมาณ 60 คน เป็นเด็กในชุมชนจริง ๆ เพียง 10 คน นอกนั้นเป็นเด็กที่อยู่ละแวกชุมชน เช่น หลังวัดและเด็กนอกชุมชน สาเหตุที่เด็กในชุมชนเข้ามาอยู่ในศูนย์เลี้ยงเด็กนั้นมีหลายประการ คือ ประการแรกในช่วงปีนี้มีเด็กที่อยู่ในเกณฑ์ คือ 3-7 ขวบน้อย และทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จะรับเฉพาะเด็กที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว เช่น สามารถชำระทำความสะอาดหลังเข้าส้วมเองได้ ดังนั้นเด็กที่อยู่ในเกณฑ์แต่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ก็จะไม่รับไว้ อีกประการหนึ่งผู้ปกครองที่พอมีฐานะดีหน่อยจะไม่นำเด็กมาไว้ที่ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ เพราะครูที่เลี้ยงมิได้มีความรู้ทางด้านครุมาโดยตรง จึงไม่ค่อยเชื่อถือ ครูที่เลี้ยงดูแลเด็กไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีเด็กมากและเกรงว่าลูกจะอยู่ในสังคมที่ไม่ดี เนื่องจากเด็กที่เข้ามาอยู่ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จะมาจากครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี จึงคิดที่จะนำลูกหลานไปเรียนตามโรงเรียนอนุบาลนอกชุมชน

ผู้ปกครองที่นำเด็กมาฝากศูนย์เลี้ยงเด็กนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายวันละ 10 บาท/คน ซึ่งในระยะปีแรกของการเปิดศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จะนำเงินที่เก็บจากเด็กนี้ไปเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารกลางวันของเด็ก ส่วนนมและอาหารเสริมต่าง ๆ นั้น ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ได้รับความช่วยเหลือ จากสภาสตรีแห่งชาติ และกองสังคมสงเคราะห์ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร โดยสภาสตรีแห่งชาติได้มอบวิทาโก ขนาด 2,500 กรัม เดือนละ 1 กระป๋อง ส่วน กองสังคมสงเคราะห์ สำนักสวัสดิการสังคม มอบอาหารเสริมพวก ถั่วเหลือง ถั่วเขียว เป็นต้น การจัดเตรียมอาหารนั้น ได้มอบให้เป็นความรับผิดชอบของ มารดาของ ครูกรรมธิการ ครูที่เลี้ยงนั่นเอง

เงินที่เก็บจากผู้ปกครอง เด็กนั้น นอกจากนำมาใช้จ่ายในเรื่องค่าอาหารกลางวัน เด็กแล้ว ยังได้นำไปใช้ในการซื้อหนังสือ อุปกรณ์การเรียนการสอน และเกมส์ต่าง ๆ ให้เด็ก ส่วนที่เหลือจึงนำมาแบ่งกันในครูที่เลี้ยง ซึ่งรายได้ส่วนนี้จะไม่แน่นอน เนื่องจากผู้ปกครองเด็ก บางคนไม่สามารถเสียค่าใช้จ่ายวันละ 10 บาท ทุกวันได้ บางวันจึงขอให้เพียง 5 บาท หรือ บางวันที่ไม่สามารถให้ได้ก็ไม่ให้ แต่สำหรับเด็กนอกชุมชนนั้น เสียค่าใช้จ่ายทุกวัน จึงสามารถนำเงินนี้มาเฉลี่ยในการใช้จ่ายได้ โดยเฉพาะในช่วงโรงเรียนปิดเทอม จะมีผู้ปกครองนำเด็กมาฝากไว้ที่ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้น้อยกว่าปกติ เนื่องจากบ้านไหนที่มีเด็กโต สามารถดูแลน้องได้ ผู้ปกครองก็จะให้ดูแลแทนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

หลังจากเปิดทำการมาได้ประมาณ 1 ปี พยาบาลเยี่ยมบ้าน ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษากับทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้ ได้แนะนำขอความช่วยเหลือไปทางสำนักสวัสดิการสังคมในเรื่องค่าเบี้ยเลี้ยงครูที่เลี้ยง ซึ่งทาง สำนักสวัสดิการสังคมได้ให้ความช่วยเหลือจ่ายค่าตอบแทนครูที่เลี้ยง 4 คน ๆ ละ 40 บาท/วัน เว้นวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดราชการ ดังนั้น เงินที่เก็บจากผู้ปกครองเด็กในระยะหลังที่ได้รับการช่วยเหลือแล้ว จึงนำมาใช้จ่ายในเรื่องค่าอาหารกลางวัน ค่าน้ำ ค่าไฟ อุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ ส่วนที่เหลือจึงเก็บไว้เป็นทุนของศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ต่อไป

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างครูที่เลี้ยงกับกลุ่มต่าง ๆ

ในเรื่องนี้ จะได้พิจารณาในความสัมพันธ์ระหว่างครูที่เลี้ยงกับประชาชน ผู้ปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างครูที่เลี้ยงกับคณะกรรมการชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างครูที่เลี้ยงกับประชาชน ผู้ปกครอง พบว่าเป็นความสัมพันธ์แบบ หลวม ๆ ครูที่เลี้ยงจะไม่ค่อยได้พบปะพูดคุยกับประชาชนเท่าใดนัก เพราะจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ส่วนกับผู้ปกครองนั้นก็หักทายเป็นตอนที่ผู้ปกครองนำเด็กมาส่ง หรือ มารับเด็กกลับ ซึ่งมักเป็นการพูดถึงเรื่องความประพฤติของเด็กนั่นเอง หรือขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็ก

ชาวบ้านมองว่าผู้ที่มา เป็นครูที่เลี้ยงก่อน เป็นก็ทักทายพูดคุยด้วยดี และ เมื่อเริ่ม เปิด ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ใหม่ ๆ ครูที่เลี้ยงเหล่านี้เข้ามาเดินตามบ้านชักชวนให้พาเด็กไปฝากไว้กับศูนย์ เลี้ยงเด็กฯ ในเวลากลางวันที่พ่อแม่ต้องทำงาน ปัจจุบันมีเด็กเข้ามาเรียนในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ มากขึ้น ครูที่เลี้ยงไม่เคยเดินมาคุยตามบ้านอีกเลย ชาวบ้านบางคนไม่กล้าทักทายครูที่เลี้ยง เพราะเกิดความรู้สึกว่าทักแล้วเขาไม่พูดด้วย หรือบางคนกล่าวว่า " เค้าไม่คุยกับเราหรอก เรามันผู้น้อย " จากความรู้สึกเช่นนี้ทำให้ชาวบ้าน ผู้ปกครองไม่กล้าที่จะเสนอความเห็นอะไร กับครูที่เลี้ยง เช่น ผู้ปกครองบางคนต้องการให้เพิ่ม เรื่องการเรียน การสอนของเด็ก ก็ไม่ กล้าบอกกับครูที่เลี้ยง หรืออยากให้มีครูที่เลี้ยงที่มีความรู้ทางด้าน การสอน เด็กมาอยู่ที่ศูนย์เลี้ยง เด็กฯ นี้ แต่ก็เป็นเพียงการพูดคุยกันเองในหมู่ชาวบ้านเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น เพราะความ สัมพันธ์ของชาวบ้านกันเองก็มีน้อย เช่นกันประกอบกับการดำเนินงานของครูที่เลี้ยงไม่เปิดโอกาส ให้ชาวบ้าน ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น เพราะครูที่เลี้ยงไม่เคยมีการเรียกประชุม จะคิด กันเองในกลุ่มแล้วจึงแจ้งให้ทราบ ชาวบ้าน ผู้ปกครองจะไม่ค่อยรู้เรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงาน ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ หรือการดำเนินงานของครูที่เลี้ยง ชาวบ้านไม่รู้ว่าศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้เป็น ของใคร หรือหน่วยงานใด เข้ามาดูแลรับผิดชอบ

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างครูที่เลี้ยงกับกรรมการชุมชนนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง กันจนปัจจุบันทั้งกรรมการชุมชนและครูที่เลี้ยงจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกันในส่วนของการงานเลย ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากในตอนแรกที่สำรวจปัญหาของชุมชน และพบปัญหาเด็กไม่ได้รับการดูแล จึงคิด จะแก้ปัญหาในชุมชนด้วยการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ขึ้น ทางคณะกรรมการชุมชน และ อสส. ก็ ร่วมมือกันด้วยการขอความร่วมมือไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนองค์กรหรือบริษัทเอกชน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ โดยทางครูที่เลี้ยงที่เข้ามารับผิดชอบเป็นผู้ทำหน้าที่สื่อมา ให้ประธานกรรมการชุมชน เช่นรับรองซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือ ทั้งจากประธานกรรมการชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยดี และทางกรรมการชุมชนปล่อยให้ทางครูที่เลี้ยงดูแลและดำเนินการ ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ กันเอง ทางครูที่เลี้ยงจะทำรายงานแจ้งให้กรรมการชุมชนรับทราบทุกเดือน โดยเฉพาะในเรื่องรายรับ-รายจ่าย ต่อมาได้มีการทำหน้าที่สื่อไปขอความอนุเคราะห์จากการ เคหะแห่งชาติ ซึ่งทางการเคหะแห่งชาติได้เข้ามาสอบถามว่า กรรมการชุมชนได้เข้าไปดูแล ความคุมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ หรือไม่ ทั้งในเรื่องการเรียน-การสอน ว่าทำถูกหลักหรือไม่หากไม่ ถูกต้องทางการเคหะแห่งชาติจะเข้ามาจัดการอบรมหรือหาครูที่เลี้ยงมาให้ ตลอดจนดูแลในเรื่องอาหาร ความสะอาดและรายรับ-รายจ่าย เมื่อทราบว่าทางครูที่เลี้ยงเป็นผู้ดำเนินการ เอง การเคหะแห่งชาติก็ได้ทำหน้าที่สื่อแจ้งให้ทางกรรมการชุมชนเข้าไปดูแล ซึ่งทางศูนย์เลี้ยง เด็กฯ เมื่อทราบก็ไม่ยอม ด้วยเหตุผลว่าพวกตนเป็นคนจัดตั้งขึ้นมา ในตอนแรกไม่มีใครสนใจให้ การช่วยเหลือ กรรมการชุมชนเป็นเพียงเซ็นหนังสือให้เท่านั้น แต่ในการติดต่อตลอดจนการ ก่อสร้างต่าง ๆ พวกตนจัดการทั้งสิ้น เมื่อศูนย์เลี้ยงเด็กฯ สามารถดำเนินการมาได้ การเคหะ แห่งชาติจะให้กรรมการชุมชนเข้ามาดูแลตนจึงไม่เห็นด้วย สำหรับศูนย์เลี้ยงเด็กฯในชุมชนอื่น ๆ กรรมการชุมชนสามารถเข้าไปดูแลได้ เพราะกรรมการชุมชนเป็นคนจัดตั้งขึ้นเอง เหตุนี้จึง เป็น จุดที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างกรรมการชุมชนกับครูที่เลี้ยง โดยเฉพาะครูที่เลี้ยงมองว่า กรรมการชุมชนต้องการเข้ามาควบคุมในเรื่องการเงิน ทำให้ความขัดแย้งนั้นยิ่งรุนแรงขึ้น ทาง การเคหะแห่งชาติ เมื่อทราบว่ากรรมการชุมชนไม่สามารถเข้าไปดูแลการดำเนินงานของศูนย์

เลี้ยงเต็มาได้ ก็ได้เข้ามาเจรจากับครูที่เลี้ยง แต่ก็เกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง จนในที่สุด การเคหะแห่งชาติก็ได้ถอนความช่วยเหลือต่าง ๆ ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯนี้ และพอดีกับการเคหะแห่งชาติหมดโครงการปรับปรุงสภาพทางกายภาพในชุมชนวัดอมรทวยการาม เจ้าหน้าที่จาก การเคหะแห่งชาติจึงไม่ได้เข้ามาประสานงานกับทางการชุมชนอีก ส่วนทางการชุมชน เมื่อเห็นว่าครูที่เลี้ยงไม่ยอมให้เข้าไปดูแลและเกิดความขัดแย้งกันขึ้นและเป็นผลต่อความขัดแย้ง ในกรรมการชุมชนด้วยกัน เพราะกรรมการชุมชนผู้หนึ่ง เป็นบิดาของครูที่เลี้ยง ทำให้เกิดความคิด เห็นที่แตกแยก ดังนั้นทั้งสองฝ่าย คือกรรมการชุมชน และ ครูที่เลี้ยง จึงต่างคนต่างทำงานของ ตนไม่ก้าวก้าวซึ่งกันและกัน

ในเรื่องนี้ กรรมการชุมชนบางคนมีความเห็นว่า การที่กรรมการชุมชนเข้าไปดูแล กิจการต่าง ๆ ในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นั้นอาจเป็นการเข้าไปขัดผลประโยชน์บางอย่างของครูที่เลี้ยง ก็เป็นได้ ครูที่เลี้ยงจึงไม่ยอม และการที่ครูที่เลี้ยงขัดแย้งกับกรรมการชุมชนนี้ มีผลต่อการได้รับความช่วยเหลือต่าง ๆ เช่นกัน เพราะผู้ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือเกิดความลังเลใจว่า ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้เป็นของชุมชนหรือเป็นธุรกิจเอกชนแน่ ส่วนทางครูที่เลี้ยงเห็นว่ากรรมการ ชุมชนจะเข้ามารับประโยชน์อย่างเดียวไม่มีการช่วยเหลือใด ๆ และหากกรรมการชุมชน เข้า มาควบคุม เรื่องการใช้จ่ายจะเกิดความไม่สะดวก เพราะกรรมการชุมชนมิได้เข้ามาดำเนินการ ตั้งแต่ต้น อาจไม่เข้าใจในความจำเป็นต่าง ๆ ในการจัดซื้อ และถ้ากรรมการชุมชนไม่อนุมัติ ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ก็จะไม่มีการซื้อสิ่งของที่จะนำมาใช้ได้ ความขัดแย้งดังกล่าวครูที่เลี้ยง เห็นว่า กรรมการชุมชนไม่ใช่ต้นเหตุของความขัดแย้ง เพราะเดิมทีกรรมการชุมชนก็ปล่อยให้ครูที่ เลี้ยงดำเนินการกันเองอยู่แล้ว แต่เป็นเพราะการเคหะแห่งชาติที่เข้ามาจัดการให้กรรมการ ชุมชนต้องดูแลกิจการของศูนย์เลี้ยงเด็กฯ

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างกรรมการชุมชนและครูที่เลี้ยงนี้ ก็เป็นเพียง การขัดแย้งระหว่างคนสองกลุ่มนี้ เท่านั้น ชาวบ้านไม่ทราบถึงความขัดแย้งดังกล่าวและ เป็นความ ขัดแย้งกันในเรื่องงาน ในความสัมพันธ์ส่วนตัวคนทั้งสองกลุ่มก็ยังคงทักทายพูดคุยกันตามปกติ เพราะเดิมแล้วครูที่เลี้ยงซึ่งเป็น อสส.กับกรรมการชุมชนมีความสัมพันธ์กันดี

3.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ

ผลการรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจำนวน 104 ราย พบว่าประชากรเกือบทั้งหมด คือ 88 ราย คิดเป็น 84.6% ที่ทราบว่าศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ในชุมชนตนเอง แต่มีประชากร เพียง 54 ราย หรือ 51.9% เท่านั้นที่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ขึ้น ในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า มีประชากรเพียง 50 ราย คิดเป็น 48.1% ที่เคยเข้ามีส่วนร่วมใน ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้ (ตาราง 3.1)

ตาราง 3.1 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามการรับรู้ในการจัดตั้ง การรับรู้วัตถุประสงค์ และการเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนพิทักษ์

N = 104

	ใช่	ไม่ใช่
ทราบว่าศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ในชุมชน	88 84.6%	16 15.4%
ทราบวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ในชุมชน	54 51.9%	50 48.1%
เคยเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ	50 48.1%	54 51.9%

ในการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน "พิทักษ์" ชุมชนวัดอมรทวยการามนั้นผู้ศึกษาไม่เพียงต้องการทราบว่าประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ หรือไม่ แต่ต้องการทราบต่อไปว่า ถ้าประชาชนเข้ามีส่วนร่วมแล้วเป็นการเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนใดบ้างของกระบวนการมีส่วนร่วม อันได้แก่ การกำหนดปัญหา การวางแผนแก้ไข การดำเนินการ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากศูนย์เลี้ยงเด็กฯ การประเมิน และสุดท้ายการปรับปรุงแก้ไข และในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนั้นประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในลักษณะใด

ในจำนวนประชากร 50 ราย ที่เคยเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นั้น ประชากรดังกล่าวเข้ามีส่วนร่วมในขั้นของการใช้ประโยชน์จากศูนย์เลี้ยงเด็กฯ มากที่สุด คือมี 38 ราย หรือ 76% รองลงมาคือขั้นของการวางแผนและขั้นปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมี 10 ราย หรือ 20% ในขณะที่มีผู้มีส่วนร่วมในขั้นกำหนดปัญหา และดำเนินการจัดสร้างศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นั้นมี 8 ราย หรือ 16% และขั้นที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือขั้นการประเมินผล ซึ่งมีเพียง 4 ราย หรือ 8% เท่านั้น (ตาราง 3.2)

ตาราง 3.2 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามขั้นตอนของการ เข้าร่วมส่วนร่วมในศูนย์ เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนพิทักษา

N = 50

กระบวนการในการมีส่วนร่วม	เคยมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม
1. คิดค้นหรือกำหนดปัญหา	8 16%	42 84%
2. วางแผน	10 20%	40 80%
3. ดำเนินการจัดสร้างศูนย์ เลี้ยงเด็กฯ	8 16%	42 84%
4. การใช้ประโยชน์	38 76%	12 24%
5. การประเมินผล	4 8%	46 92%
6. การปรับปรุงแก้ไข	10 20%	40 80%

พิจารณาในขั้นต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม

3.5.1 การกำหนดปัญหา

ตั้งที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าการกำหนดหรือคิดค้นปัญหานี้ นั้น เกิดจากการสำรวจข้อมูลปัญหาของชุมชนโดยใช้แบบสำรวจความเป็นพื้นฐานของ อสส. ดังนั้น อสส. เมื่อพบปัญหาเด็กไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ประกอบกับเคยดูงานเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ เลี้ยง

เด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนสะพานยาวมาแล้ว จึงคิดว่าชุมชนวัดอมรทวยการามนี้ น่าจะมีการจัดตั้ง ศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนขึ้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้ออกสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านว่า เห็นชอบด้วยหรือไม่ (ทัศนีย์ ชูนามชัย, สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2530)

จึงเห็นได้ว่าในการกำหนดปัญหานั้นชาวบ้านมิได้เข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร แต่เป็นการคิดหรือกำหนดกันในกลุ่มของ อสส.กันเอง ชาวบ้านเพียงเป็นผู้รับฟังหรือรับทราบมากกว่าจะแสดงความคิดเห็นใด ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ทำการศึกษาที่พบว่า ประชากร 8 คน ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้น เข้าร่วมในลักษณะของการเข้าประชุมและแสดงความคิดเห็นเท่านั้น และเป็นการเข้าร่วมเพียงบางครั้งเป็นส่วนใหญ่ และที่ตอบว่าร่วมแสดงความคิดเห็นนั้น นั่นคือร่วมในการรับรู้ในเรื่องที่ทาง อสส. มาแจ้งให้ทราบ มากกว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นจริง ๆ เพราะชาวบ้านไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือขัดแย้งใด ๆ (ตาราง 3.3)

ตาราง 3.3 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นกำหนดปัญหา

N = 8

ลักษณะของการ เข้ามามีส่วนร่วม	ไม่เคย เข้ามามี ส่วนร่วม	เคยเข้ามามีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง
1. ร่วมเป็นประธาน	8	-	-	-
2. ร่วมเป็นกรรมการ	8	-	-	-
3. ร่วมแสดงความคิดเห็น	-	-	2	6
4. ร่วมประชุม	-	-	4	4

3.5.2 การวางแผน

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในขั้นการวางแผนในลักษณะ เช่นเดียวกับการกำหนดปัญหา คือ เข้าร่วมประชุม และแสดงความคิดเห็นในลักษณะของการรับฟังเท่านั้น (ตาราง 3.4)

ตาราง 3.4 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน

N = 10

ลักษณะของการ เข้ามีส่วนร่วม	ไม่เคย เข้ามี ส่วนร่วม	เคยเข้ามีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง
1. ร่วมเป็นประธาน	10	-	-	-
2. ร่วมเป็นกรรมการ	10	-	-	-
3. ร่วมแสดงความคิดเห็น	6	-	2	2
4. ร่วมประชุม	4	-	4	2

ในการวางแผนนี้ อสส. เป็นผู้วางแผนกันเองโดยหาอาสาสมัครที่จะมาเป็นครูที่เลี้ยง ซึ่งก็ได้ อสส. 4 คน ที่ต้องการทำงานนี้ หลังจากนั้นครูที่เลี้ยงจึงได้ติดต่อไปทางเจ้าอาวาสวัดอมรทวยการาม เพื่อขอใช้กุฏิเก่าของเจ้าอาวาสเป็นสถานที่สำหรับ เปิดเป็นศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ซึ่งทางเจ้าอาวาสเห็นด้วยและอนุญาต ต่อมาเมื่อได้สถานที่แล้วจึงได้ศึกษาข้อมูลในการขอความช่วยเหลือในการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ในชุมชนสะพานยาว ว่าได้ติดต่อขอความช่วยเหลือไปที่หน่วยงานใดบ้าง เนื่องจากชุมชนไม่มีทุน จากนั้นครูที่เลี้ยงได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีประธานกรรมการชุมชนเซ็นรับรอง หน่วยงานดังกล่าวได้แก่ การรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อขอฟองน้ำเก่าของรถตู้นอนที่ไม่ใช้แล้วมาให้เด็กนอนติดต่อสภาสตรีแห่งชาติ โดยได้รับความช่วยเหลือเป็นเงิน 4,000 บาท ในการจัดซื้อเสื่อน้ำมัน และเงิน 1,400 บาท ในการจัดซื้อตู้เอกสาร นอกจากนี้ยังมอบอาหารเสริม วิตามิน ขนาด 2,500 กรัม อีกเดือนละ 1 กระป๋อง ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาม มอบธงชาติและแปรงสีฟันให้เด็ก สำนักงานเขตบางกอกน้อย มอบสมุด ดินสอ และไม้บรรทัด และ บริษัทเสริมสุข จำกัด ได้มอบกระดานดำให้ด้วยเมื่อติดต่อขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ทางครูที่เลี้ยงจึงติดต่อสภาสตรีแห่งชาติอีกครั้งเพื่อส่งครูที่เลี้ยงที่อาสาสมัครทำงานไปอบรมการเป็นครูที่เลี้ยง ต่อจากนั้นครูที่เลี้ยงเหล่านี้ก็ได้ออกไปชักชวนชาวบ้านนำเด็กมาฝากไว้ที่ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ในเวลากลางวันที่พอ-แม่ต้องประกอบอาชีพและไม่มีเวลาเลี้ยงดู

สำหรับค่าใช้จ่ายในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นั้น ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จะจัดเก็บจากผู้ปกครองที่นำเด็กมาฝากวันละ 10 บาท/คน เพื่อใช้ในการจัดเตรียมอาหารกลางวันให้

เด็ก ค่าน้ำ ค่าไฟ และจัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียน-การสอน เงินส่วนที่เหลือจึงจะนำมาแบ่งกันในหมู่ครูที่เลี้ยง

ในเรื่องการแต่งกายของเด็กทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ไม่บังคับ แต่เจ้าอาวาสวัดอมรทวยการามได้ออกแบบเครื่องแต่งกายพร้อมทั้งจ้างช่างมาตัดให้เด็กรุ่นแรกที่เข้ามาเรียนในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้โดยเป็นเสื้อคอฮาวายสีแดงเข้ม เด็กผู้ชายใส่กางเกงเอี๊ยม เด็กผู้หญิงใส่กระโปรงเอี๊ยม เด็กรุ่นหลัง ๆ ผู้ปกครองต้องตัดให้เด็กเอง แต่ก็มีเด็กหลายคนที่ไม่ใส่เครื่องแบบมาเรียน โดยผู้ปกครองอ้างว่ากลัวเด็กไม่ยอมมาศูนย์ฯ จึงไม่กล้าตัดมาให้หรือบางคนเห็นว่าจะนำเด็กมาฝากเพียงปีเดียวเพราะปีหน้าจะนำเด็กไปเข้าเรียนกลัวจะเป็นการสิ้นเปลืองจึงไม่ตัดให้ลูก ซึ่งเรื่องนี้ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ก็ยินยอมในที่สุดศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้ได้เริ่มเปิดทำการที่กุฎิเก่าของเจ้าอาวาสวัดอมรทวยการาม ในวันที่ 11 ตุลาคม 2527 และทำการเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2527 โดยให้ชื่อว่า "ศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนพิทักษา" เพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าอาวาส คือ หลวงปู่ธรรมาพิทักษา

3.5.3 การดำเนินการ

การดำเนินการในที่นี้ หมายถึงถึงการดำเนินการจัดสร้างศูนย์เลี้ยงเด็กฯ การดำเนินการในเรื่องการเรียน-การสอน กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และการใช้ประโยชน์จากศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้ด้วย

หลังจากศูนย์เลี้ยงเด็กฯ เปิดทำการมาได้ 1 ปี กุฎิเก่านั้นเกิดชำรุด มอดปลวกกิน ครูที่เลี้ยงเกรงว่าจะเป็นอันตรายแก่เด็กจึงไปขออนุญาตเจ้าอาวาสวัดอมรทวยการามเพื่อขอลูกสร้างอาคารศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ใหม่ในบริเวณวัดนั่นเอง เจ้าอาวาสอนุญาตและช่วยในการติดต่อช่าง ตลอดจนขอเชื้อวัสดุก่อสร้างจากร้านที่เชื่อใจกัน มาปลูกสร้างศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ใหม่ ในระหว่างการก่อสร้างชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมเท่าใดนัก จึงเป็นเรื่องของครูที่เลี้ยงและกรรมการชุมชนผู้ที่เป็นบิดาของครูที่เลี้ยงที่คิดและดูแลการดำเนินการจัดสร้าง โดยมีช่างที่เจ้าอาวาสจัดหา ตลอดจนพระ เณร ในวัดนั่นเองที่เป็นแรงงานที่สำคัญ ชาวบ้านบางคนร่วมกับครูที่เลี้ยงเพียงเข้ามีส่วนร่วมในรูปของการออกเงินเพื่อเตรียมอาหาร เครื่องดื่มให้กับคนงานเหล่านั้น (ตาราง 3.5)

ในการจัดสร้างศูนย์เลี้ยงเด็กฯ แห่งใหม่นี้ เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสวัดอมรทวยการามเป็นหนี้อยู่ 60,000 บาท ดังนั้น ทางครูที่เลี้ยงจึงทำหนังสือขอความช่วยเหลือไปยังสภาสตรีอีกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากสภาสตรีแห่งชาติมีโครงการที่จะปรับปรุงชุมชนแออัดอยู่แล้วทางสภาสตรีแห่งชาติได้จัดทอดกฐินเพื่อหาเงินช่วยเหลือทางวัด ได้เงิน 40,000 บาท ซึ่งยังไม่พอชำระหนี้ให้ทางวัด ประธานสภาสตรีในคอนั้น คือ แพทย์หญิง สุธาสคร ตูจินดา จึงช่วยบริจาคจนสามารถชำระหนี้ให้วัดได้

ตาราง 3.5 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดสร้างศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่ศึกษา

N = 8

ลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วม	ไม่เคยเข้ามีส่วนร่วม	เคยเข้ามีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง
1. ร่วมเป็นประธาน	8	-	-	-
2. ร่วมเป็นกรรมการ	8	-	-	-
3. ร่วมในการออกเงิน/ วัสดุอุปกรณ์	2	-	4	2
4. ร่วมในการออกแรง	6	-	-	2
5. ร่วมเป็นผู้ชักชวน	-	-	4	4

เมื่อการก่อสร้างอาคารศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ใหม่นี้เสร็จ โดยการแนะนำของพยาบาลเยี่ยมบ้าน ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาม ครูที่เลี้ยงจึงได้ติดต่อขอความช่วยเหลือในด้านค่าตอบแทนครูที่เลี้ยงไปยัง สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนครูที่เลี้ยง 4 คน ๆ ละ 40 บาท/วัน เว้นวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ ตลอดจนการช่วยเหลือในการให้อาหารเสริมพวกนม ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และอุปกรณ์การเรียน-การสอน เกมส์ต่าง ๆ ให้เด็กอีกด้วย การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวมิได้เป็นการให้เป็นประจำ แต่จะช่วยเหลือเมื่อมีของตกมาจนเกินค่าตอบแทนครูที่เลี้ยงที่จ่ายให้ประจำทุกเดือน ติดต่อกันเป็นเวลา 2 ปี แต่หลังจากนั้นต้องขึ้นกับนโยบายของทาง สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ที่จะให้ความช่วยเหลือต่อไปหรือไม่ ในกรณีหาก สำนักสวัสดิการสังคม ไม่มีนโยบายที่จะให้ความช่วยเหลือจ่ายค่าตอบแทนครูที่เลี้ยง ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ คิดว่าไม่น่าเป็นปัญหาเท่าใดนัก เพราะจะใช้วิธีเดิมที่เคยปฏิบัติกันก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือคือ นำเงินส่วนที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ มาจัดแบ่งเป็นค่าตอบแทนครูที่เลี้ยง

ในเรื่องการดำเนินการในการเรียน-การสอน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ พบว่าเป็นเรื่องของครูที่เลี้ยงเพียงกลุ่มเดียว ครูที่เลี้ยงจะเป็นผู้ดูแลกิจการทุกอย่างในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ไม่ว่าจะเป็นการเรียน-การสอน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ หรือการจัดกิจกรรมให้เด็ก ภายใต้การดูแลของ นางสาวกรรณิการ์ เกิดศรีพันธุ์ ชาวบ้านหรือผู้ปกครอง จะรับทราบ เมื่อทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จะขอความร่วมมือต่าง ๆ เช่นขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง จัดเตรียมของขวัญให้เด็ก เพื่อนำมาจับสลากในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ วันเด็ก หรือขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้มาร่วมในงานดังกล่าว โดยที่ชาวบ้านจะไม่มีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นก่อนหน้านั้นเลย โดยเฉพาะในเรื่องการดำเนินการภายใน ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ทางครูที่เลี้ยงไม่เคยมีการสอบถามความเห็นจากผู้ปกครอง ตัวอย่างที่เห็นได้ คือมีผู้ปกครองหลายคนที่เห็นว่าน่าจะมีครูที่เลี้ยงที่จบการศึกษาในด้านการศึกษาเป็นครูมาโดยตรงเพื่อ จะได้ทราบถึงวิธีการเรียน-การสอนที่ถูกวิธี เพราะปัจจุบันครูที่เลี้ยงก็ไม่มีใครที่มีความรู้โดยตรง เป็นเพียงผู้ที่มีการศึกษาพอสอนเด็กได้ เช่นจบพาณิชย หรือจบ ม.ศ.5 แต่อย่างไรก็ตาม ความ คิดเห็นเหล่านี้ก็มีเคยถูกเสนอให้ครูที่เลี้ยงรับรู้เพราะชาวบ้านไม่กล้า จากตัวอย่างคำพูด "จะ พูดคนเดียวก็ไม่กล้าเดี่ยว เขาไม่ฟัง เพราะปกติก็ไม่ค่อยได้คุยกับครูที่เลี้ยงอยู่แล้ว เข้าเอาลูกไป ส่งแล้วก็กลับ" ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ไม่ส่งบุตรหลานมาศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ก็เพราะสาเหตุนี้เช่นกัน โดยเฉพาะคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหน่อยโดยให้เหตุผลว่า "สอนเองที่บ้านก็ได้ เพราะ ความรู้ก็พอ ๆ กัน แต่ถ้ามีนักศึกษาหรือคนที่จบครูมาโดยตรง ก็จะพาลูกไปฝากเรียน "

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ชัดเจนมากที่สุด ก็คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นั้นเอง เพราะพบว่าในจำนวนประชากร 50 คน ที่เข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นั้น เข้ามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ถึง 38 ราย ในขณะที่เข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนอื่น ๆ ไม่ถึง 10 ราย และเป็นการเข้ามีส่วนร่วมในรูปของการร่วมส่งบุตรหลานไปศูนย์เลี้ยงเด็กฯ มากที่สุด รองลงมาคือร่วมในการเสียค่าใช้จ่าย และร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จัดขึ้น ส่วนการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะ ของการประชุมผู้ปกครองนั้น ประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วม ซึ่งครูที่เลี้ยงได้ให้ความเห็นว่า "การเรียกประชุมผู้ปกครองแต่ละครั้งเป็นเรื่องยาก เนื่องจากผู้ปกครองจะใช้เวลาส่วนใหญ กับการหาหากินมากกว่าจะสนใจในเรื่องอื่น ๆ ศูนย์ฯ จึงไม่ค่อยจัดประชุมผู้ปกครอง จะจัด ปีละครั้งเท่านั้น เฉพาะตอนรับเด็กใหม่" (ตาราง 3.6)

3.5.4 การประเมินผล

ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลเลย เนื่องจากการประเมินผลนี้ เป็นเรื่องที่ครูที่เลี้ยงจะประเมินกันเอง แต่ก็ก็เป็นเพียงการพูดคุยกันเองในครูที่เลี้ยง มิได้มีการ ประเมินกันอย่างจริงจัง จากตารางพบว่าการประเมินผลนั้น ผู้เข้ามีส่วนร่วมซึ่งมีเพียง 4 ราย เข้าร่วมในลักษณะของร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมประชุมเป็นบางครั้งเท่านั้น (ตาราง 3.7)

ตาราง 3.6 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนพิทักษ์

N = 38

ลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วม	ไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วม	เคยเข้ามามีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง
1. ร่วมส่งบุตรหลานไปไว้กับศูนย์ฯ	-	22	4	12
2. ร่วมในการเสียค่าใช้จ่าย	4	22	4	8
3. ร่วมในการประชุมผู้ปกครอง	20	4	-	14
4. ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์ฯ จัดขึ้น	14	8	2	14

* ตาราง 3.7 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมในชั้นการประเมินผล

N = 4

ลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วม	ไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วม	เคยเข้ามามีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง
1. ร่วมเป็นประธาน	4	-	-	-
2. ร่วมเป็นกรรมการ	4	-	-	-
3. ร่วมแสดงความคิดเห็น	2	-	-	2
4. ร่วมประชุม	-	-	-	4

3.5.5 การปรับปรุงแก้ไข

ในส่วนนี้ ก็เป็นไปในลักษณะ เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ คือ ชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมออกเงิน มากกว่าที่จะมีส่วนร่วมในการคิด หรือเสนอแนะใด ๆ (ตาราง 3.8)

ตาราง 3.8 : แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมในขั้นการปรับปรุงแก้ไข

N = 10

ลักษณะของการ เข้ามามีส่วนร่วม	ไม่เคย เข้ามามี ส่วนร่วม	เคยเข้ามามีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	เกือบทุกครั้ง	บางครั้ง
1. ร่วมเป็นประธาน	10	-	-	-
2. ร่วมเป็นกรรมการ	10	-	-	-
3. ร่วมในการออกเงิน/ วัสดุอุปกรณ์	-	2	-	8
4. ร่วมในการออกแรง	8	-	-	2
5. ร่วมเป็นผู้ชักชวน	8	-	-	2

3.6 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน

นอกจากศูนย์เลี้ยงเตี๋ย แล้วยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชนที่ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ได้ เช่น การทำทางเดิน การกำจัดขยะมูลฝอย การขุดลอกท่อระบายน้ำ และการจัดอุปกรณ์ดับเพลิงประจำชุมชน

3.6.1 การทำทางเดิน

พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะ เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเตี๋ย คือ ประชาชนเข้าร่วมในการใช้ประโยชน์ และร่วมในการออกเงินมากกว่าที่จะร่วมกำหนด วางแผน หรือเสนอข้อคิดเห็นใด ๆ โดยเฉพาะในการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข นั้นประชาชนในชุมชนวัดอมรทาลัยการามมิได้เข้ามามีส่วนร่วมเลย ทั้งนี้ เนื่องจากในตอนแรก

มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เข้ามาปรับปรุงสภาพทางกายภาพให้กับชุมชน โดยการนำไม้และวัสดุอุปกรณ์ในการทำทางเดินมาให้ชุมชนร่วมมือกันทำทางเดิน ตอนนั้นชาวบ้านให้ความร่วมมือกันดี เพราะต้องการความสะดวกสบาย ซึ่งเดิมนั้น ชาวบ้านต้องเดินบนไม้ที่ทากไว้กับเศษผ้าที่ใช้แล้ว ซึ่งเฉอะแฉะมาก ต่อมาการเคหะแห่งชาติได้มีโครงการปรับปรุงสภาพทางกายภาพชุมชน วัดอมรทายการาม และได้งบประมาณในการทำทางเดินคอนกรีตตามซอยต่าง ๆ ในชุมชนโดยเปิดประมูลให้บริษัท เอกชน เข้ามารับทำ เจ้าหน้าที่ของการเคหะแห่งชาติได้เข้ามาประสานงานกับกรรมการชุมชน เพื่อขอความร่วมมือจากชาวบ้านในการอำนวยความสะดวกให้แก่คนงานของบริษัทที่จะเข้ามาทำถนนและประธานกรรมการชุมชนในเวลานั้น คือ คุณสมิท เกิดศรีพันธุ์ ได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านในการจัดหาอาหาร เครื่องดื่ม ให้แก่คนงานด้วย จะเห็นได้ว่าชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการทำทางเดิน เฉพาะในส่วนของการอำนวยความสะดวกและออกเงิน ในการจัดหาอาหาร เครื่องดื่ม แก่คนงานเท่านั้น ในการกำหนดปัญหาหรือวางแผน เป็นเรื่องที่มีการเคหะแห่งชาติกำหนดมาโดยประสานงานกับกรรมการชุมชน และนับตั้งแต่การจัดสร้างสำเร็จลงจนบัดนี้ ทั้งการเคหะแห่งชาติและประชาชนในชุมชนไม่เคยมีการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ใด ๆ กันเลย

3.6.2 การกำจัดขยะมูลฝอย

พร้อมกับการทำถนนคอนกรีตในชุมชนในโครงการปรับปรุงสภาพทางกายภาพชุมชนวัดอมรทายการาม การเคหะแห่งชาติได้จัดให้มีโรงพักขยะประจำชุมชน เพื่อให้ประชาชนนำขยะของตนมารวมกันไว้ที่โรงพักขยะ และสะดวกในการที่รถขยะจะมาเก็บไป โดยกรรมการชุมชนได้ขอที่บริเวณหน้าวัดซึ่งรถขยะสามารถเข้าถึง เป็นที่ตั้งโรงพักขยะแต่เนื่องจากในเวลานั้นรถขยะไม่ค่อยได้มาเก็บขยะทำให้มีขยะล้นโรงพักขยะ กรรมการชุมชนจึงปิดไม่ให้ชาวบ้านนำขยะมาทิ้งอีก ต่อมา สำนักงานเขตบางกอกน้อย ได้จัดให้มีรถขยะมาเก็บขยะอาทิตย์ละ 2 ครั้ง โดยเจ้าหน้าที่จะส่งกระดิ่งให้ชาวบ้านทราบว่ารถขยะมาแล้วและให้หน้าขยะมาทิ้งที่รถ เนื่องจากรถขยะสามารถเข้าถึงได้เพียงบริเวณหน้าวัดเท่านั้น แต่ก็เกิดปัญหาว่าชาวบ้านที่อยู่ท้ายชุมชนมักไม่ได้ยินเสียงกระดิ่ง กรรมการชุมชนจึงเห็นว่าควรจัดให้มีการเก็บขยะตามบ้านซึ่งเจ้าของบ้านจัดรวบรวมไว้หน้าบ้านของตนแล้ว โดยจะขอเก็บค่าบริการบ้านละ 30 บาท/เดือน แบ่งเป็น 3 งวด ๆ ละ 10 บาท เพื่อเป็นสินน้ำใจแก่พนักงานเก็บขยะที่จะเข้ามาเก็บตามบ้าน ซึ่งมี 2 คน ๆ ละ 600 บาท/เดือน และเงินส่วนที่เหลือจะเก็บไว้ใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชนต่อไป กรรมการชุมชนจึงสอบถามความเห็นจากชาวบ้านและได้รับความร่วมมือในการจ่ายค่าบริการ ปัจจุบันสำนักงานเขตบางกอกน้อย ได้ให้บริษัท เอกชน เข้ามารับทำ ซึ่งบริษัทดังกล่าวจะเป็นผู้เรียกเก็บค่าบริการจากชาวบ้านเอง ในอัตราที่ไม่เท่ากันตามปริมาณขยะของแต่ละบ้าน แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ใช้บริการและนำขยะไปทิ้งบริเวณริมทางรถไฟ และมักเป็นชาวบ้านที่อยู่บริเวณริมทางรถไฟนั่นเอง ในเรื่องนี้ทางกรรมการชุมชนได้ขอร้องไม่ให้หน้าขยะไปทิ้งริมทางรถไฟ แต่คนส่วนนี้ก็ยังคงนำไปทิ้งอยู่

ในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอย ชาวบ้านจึงมีส่วนร่วมในรูปการเสียเงินค่าบริการ เช่นกัน ส่วนการกำหนดปัญหาวางแผนแก้ไข เป็น เรื่องของการ เคหะแห่งชาติกับกรมการชุมชน เท่านั้น

3.6.3 การขุดลอกท่อระบายน้ำ

ในตอนโรงพักขยะ เต็มไม่มีรถขยะมาเก็บขยะนั้น ชาวบ้านได้นำขยะของตนกองไว้หน้าบ้าน และ เศษขยะ เหล่านั้นซึ่งมักได้แก่ เศษผ้าที่ หลุดจากการตัดเย็บ ได้ไหลลงไปหมักหมมในท่อระบายน้ำ เป็นเหตุให้ท่อระบายน้ำอุดตัน เกิดน้ำ ใจนอง โดยเฉพาะในฤดูฝน น้ำฝนไม่สามารถไหลลงท่อระบายน้ำได้ คณะกรรมการชุมชนจึงขอความร่วมมือไปยังชาวบ้านในการขุดลอกท่อระบายน้ำ โดยขอยืมวัสดุอุปกรณ์จาก สำนักงานเขตบางกอกน้อย ผลปรากฏว่าผู้ที่เป็นแรงงานสำคัญส่วนใหญ่ได้แก่กรรมการชุมชนกันเอง ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือด้วยการออกเงินจัดเตรียมน้ำ อาหาร ไว้เลี้ยงผู้ที่มาทำเท่านั้น ในเรื่องของการกำหนดปัญหาและวางแผนตลอดจนการดำเนินการ เป็น เรื่องที่ทางคณะกรรมการชุมชนจัดขึ้นทั้งสิ้น

การขอความร่วมมือจากชาวบ้านในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ถ้าเป็นการขอความร่วมมือโดยร่วมออกเงิน จะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านมากกว่าการร่วมออกแรง เพราะชาวบ้านจะใช้เวลาส่วนใหญ่มากกับการประกอบอาชีพของตนจึงไม่สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ถ้าต้องเสียเวลาในการทำมาหากิน

3.6.4 การจัดหาอุปกรณ์ดับเพลิงประจำชุมชน

เนื่องจากสภาพบ้านเรือนในชุมชนนั้นอยู่ในสภาพแออัด หากเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในชุมชน จะเกิดความเสียหายอย่างมาก คณะกรรมการชุมชนจึงเห็นว่าควรจัดหาอุปกรณ์ดับเพลิงประจำชุมชน เอาไว้ เพื่อช่วย เหลือกันเองก่อนที่ เจ้าหน้าที่จะมาถึงในกรณีที่เกิดเพลิงไหม้ในชุมชน

ดังนั้นกรรมการชุมชนจึงติดต่อขอ เครื่องดับเพลิงแบบน้ำยาเคมีจากสภาสตรีแห่งชาติได้ 7 เครื่อง หลังจากนั้นคณะกรรมการชุมชนได้ประชุมร่วมกับการ เคหะแห่งชาติและทราบว่า การเคหะแห่งชาติ มีเครื่องสูบน้ำแบบสายสูบ แต่ทางชุมชนต้องหาเงินมาช่วยการเคหะแห่งชาติในการจัดซื้อจำนวนเงินประมาณ 30,000 บาท กรรมการชุมชนจึงออกเรียกรายเงินจากชาวบ้าน แต่ก็ยังไม่พอที่จะนำไปให้การเคหะแห่งชาติ จึงได้ขอยืมเงินจากทางวัดมาเพื่อสมทบให้ครบตามจำนวนดังกล่าว และเมื่อได้เครื่องสูบน้ำมาแล้ว คณะกรรมการชุมชนได้จัดงาน เปิดป้ายชุมชน เพื่อหารายได้คืนให้แก่วัดอมรทวยการาม

เมื่อเสร็จจากการจัดงานหาเงินคืนวัดแล้ว คณะกรรมการชุมชนได้ติดต่อการประสานครหลวงเพื่อขอติดตั้งท่อประปาหัวแดงในชุมชน 4 จุด คือในซอย 1-3 ซอยละ 1 จุด และหน้าวัดอีก 1 จุด เพื่อว่าหากเกิดเพลิงไหม้จะสามารถสูบน้ำจากในชุมชนได้เลยไม่ต้อง

วิ่งออกไปเอน้านอกชุมชน แต่การประสานครหลวงได้มาติดตั้งให้เพียง 2 จุด คือ ในบริเวณชอย 1 และชอย 3 เท่านั้น จะเห็นได้ว่าในเรื่องนี้เป็นการคิดและวางแผนตลอดจนดำเนินการกันเองในกลุ่มของกรรมการชุมชน โดยร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ชาวบ้านไม่มีส่วนรับรู้หรือเสนอความคิด เป็นเพียงรับทราบและให้ความร่วมมือด้วยการออกเงินในการจัดซื้ออุปกรณ์ดับเพลิงเท่านั้น ส่วนในการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขนั้น ทั้งกรรมการชุมชนและชาวบ้านไม่ได้จัดทำขึ้นเลย เช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน

3.7 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

จากการศึกษา พบว่ามีปัจจัยส่วนบุคคลหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่แตกต่างกันดังนี้ คือ

3.7.1 เพศ

พบว่าเพศหญิงเข้ามีส่วนร่วมมากกว่าเพศชาย เพราะเพศหญิงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างอยู่กับบ้าน เช่น รับจ้างตัดผ้าโหล หรือรับจ้างร้อยมาลัย จึงมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าชายที่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน (ตาราง 3.9)

ตาราง 3.9 : แสดงจำนวนประชากรในการเข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จำแนกตามเพศ

N = 104

เพศ	การมีส่วนร่วมในศูนย์ฯ		รวม
	เคยมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	
ชาย	10 27.8%	26 72.2%	36 100%
หญิง	38 55.9%	30 44.1%	68 100%
รวม	48	56	104

3.7.2 การศึกษา

ผู้มีการศึกษาสูงกว่าเข้ามีส่วนร่วมน้อยกว่าผู้มีการศึกษาดต่ำกว่า ทั้งนี้ เนื่องจากในชุมชนนี้ ผู้มีการศึกษาสูงกว่าต้องออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชน ในขณะที่ผู้มีการศึกษาดต่ำกว่ามักมีอาชีพรับจ้างในชุมชน จึงมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมมากกว่า (ตาราง 3.10)

ตาราง 3.10 : แสดงจำนวนประชากรที่เข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จำแนกตามการศึกษา

N = 104

การศึกษา	การมีส่วนร่วมในศูนย์ฯ		รวม
	เคยมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	
ไม่ได้เรียน	10 55.6%	8 44.4%	18 100%
ประถมศึกษา	36 48.6%	38 51.4%	74 100%
มัธยมศึกษา	2 18.7%	10 83.3%	12 100%
รวม	48	56	104

3.7.3 อาชีพ

สอดคล้องกับเรื่องการศึกษา คือ ผู้มีอาชีพรับจ้างซึ่งในที่นี้ หมายถึง รับจ้างในชุมชน จะเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้มีอาชีพอื่น ๆ ซึ่งต้องออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชน เช่น รับราชการ ค้าขาย เป็นต้น (ตาราง 3.11)

ตาราง 3.11 : แสดงจำนวนประชากรที่เข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จำแนกตามอาชีพ

N = 104

อาชีพ	การมีส่วนร่วมในศูนย์ฯ		รวม
	เคยมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	
รับราชการ	4 40%	6 60%	10 100%
ค้าขาย	6 42.9%	8 57.1%	14 100%
รับจ้าง	30 50%	30 50%	60 100%
อื่น ๆ	8 40%	12 60%	20 100%
รวม	48	56	104

3.7.4 รายได้

พบว่าสอดคล้องกันในเรื่องการศึกษา อาชีพ และรายได้ คือ ผู้ที่มีการศึกษาต่ำซึ่งมักมีอาชีพรับจ้าง รายได้น้อย เข้ามมีส่วนร่วมมากกว่าผู้มีการศึกษาสูง ซึ่งมักประกอบอาชีพรับราชการหรือค้าขายและรายได้สูงกว่า (ตาราง 3.12)

ตาราง 3.12 : แสดงจำนวนประชากรที่เข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จำแนกตามรายได้

N = 104

รายได้	การมีส่วนร่วมในศูนย์ฯ		รวม
	เคยมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	
ต่ำกว่า 2,000 บาท	10 55.6%	8 44.4%	18 100%
2,001 - 3,000 บาท	24 44.4%	30 55.6%	54 100%
3,001 บาท ขึ้นไป	14 43.8%	18 56.2%	32 100%
รวม	48	56	104

3.7.5 กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย

ในชุมชนวัดอมรทวยการามนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ต้องเช่าอยู่ จากความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยนี้เองทำให้ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยไม่เข้ามีส่วนร่วม เพราะไม่แน่ใจว่าวันใดวันหนึ่งพวกตนอาจต้องย้ายออกจากชุมชน จึงไม่สนใจกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนนัก (ตาราง 3.13)

ตาราง 3.13 : แสดงจำนวนประชากรที่เข้ามีส่วนร่วมในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ จำแนกตามกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย

N = 104

กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	การมีส่วนร่วมในศูนย์ฯ		รวม
	เคยมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	
เจ้าของเอง	16 66.7%	8 33.3%	24 100%
เช่า	28 38.9%	44 61.1%	72 100%
อยู่อาศัย	2 25%	6 75%	8 100%
รวม	46	58	104